



Warszawa, dn. 30 kwietnia 2018 r.

Dr hab. Tomasz Zalega, prof. nadzw. UW
Katedra Gospodarki Narodowej
Wydział Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego
02-678 Warszawa, ul. Szturmowa 3
e-mail: tomasz.zalega@wp.pl

Recenzja

rozprawy doktorskiej mgr Krystiana Jerzego Malesy pt. *Rola i koszty utrzymania parków miejskich na przykładzie miasta stołecznego Warszawa* napisanej pod kierunkiem naukowym dr hab. prof. SGGW Joanny Olgi Paliszkiewicz

1. Podstawa i cel recenzji

Podstawą niniejszej opinii jest pismo prof. nadzw. dr hab. Jarosława Gołębiowskiego, Dziekana Wydziału Nauk Ekonomicznych Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, z dnia 27 lutego 2018 roku, z prośbą o dokonanie oceny rozprawy doktorskiej mgr Krystiana Jerzego Malesy pt. *Rola i koszty utrzymania parków miejskich na przykładzie miasta stołecznego Warszawa*.

Celem recenzji jest stwierdzenie, czy dysertacja spełnia warunki określone w Ustawie z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule

1

w zakresie sztuki (Dz. U. Nr 65 z 2003 r., poz. 595; z 2005 r. Nr 164, poz. 1365; z 2010 r. Nr 96, poz. 620; z 2011 r. Nr 84, poz. 455; z 2014 r. poz. 1198), w szczególności, czy stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego lub artystycznego oraz wykazuje ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w danej dyscyplinie naukowej lub artystycznej, a także umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej lub artystycznej (art. 13 pkt 1. Dz. U. Nr 65 z 2003 r., poz. 595).

2. Przedmiot recenzji

Przedmiotem recenzji jest dysertacja mgr Krystiana Jerzego Malesy pt. *Rola i koszty utrzymania parków miejskich na przykładzie miasta stołecznego Warszawa* napisana pod kierunkiem dr hab. prof. SGGW Joanny Olgi Paliszkiewicz.

Praca liczy 333 stron i obejmuje: stronę tytułową (bez numeru), streszczenie (s. 4), podziękowanie (s. 6), spis treści (s. 9-10), zagadnienia wstępne (s. 11-25), część zasadniczą (s. 26-251), zakończenie (s. 252-261), bibliografię (s. 262-277), spis rysunków (s. 278-279) i spis tabel (s. 280-281) oraz aneks obejmujący trzy załączniki (s. 283-333). Natomiast strony 3, 5 i 8 są puste.

Treści zasadnicze rozprawy podzielono na siedem rozdziałów, z których rozdział pierwszy będący jednocześnie wprowadzeniem liczy 15 stron (s. 11-25), rozdział drugi zawiera 36 stron (s. 26-61), rozdział trzeci liczy 44 strony (s. 62-105), rozdział czwarty obejmuje 25 stron (s. 106-130), rozdział piąty obejmuje 16 stron (s. 131-146), rozdział szósty zawiera 64 strony (s. 147-210), natomiast ostatni fragment - rozdział siódmy - 41 stron (s. 211-251).

W wykazie pozycji źródłowej umieszczono 321 pozycji (229 to pozycje zwarte i artykuły naukowe, 54 - raporty i biuletyny statystyczne, ustawy, akty prawne i inne źródła urzędowe, natomiast 38 pozycji stanowią źródła internetowe). Zwarte pozycje obcojęzyczne stanowią 20,1% zbioru (46 pozycji). W spisie rysunków ujęto 44 pozycje, natomiast w spisie tabel - 54 pozycje.

3. Określenie trafności wyboru i oryginalności problemu badawczego

Człowiek, przebywając w określonym środowisku, staje się jego elementem i zostaje włączony w złożoną sieć wzajemnych relacji i zależności z innymi elementami układu, którymi są zarówno wszelkie przedmioty, formy urbanistyczno-architektoniczne, elementy przyrody ożywionej i nieożywionej, jak i ludzie pozostający wzajemnie w różnych relacjach.

2


Podstawową jednostką owej struktury jest sytuacja, rozumiana jako układ wzajemnych stosunków człowieka z innymi elementami środowiska w określonym momencie czasu. Pojęcie sytuacji podkreśla więc zmienność relacji człowiek – środowisko, będącej wynikiem zmian, jakim podlegają zarówno poszczególne elementy środowiska człowieka, jak i on sam. Obok tej zmienności można jednak mówić również o pewnej względnej stabilizacji układu człowiek – środowisko, który tworzą przecież nie tylko określone jednostkowe sytuacje, lecz także pewne stałe zależności i prawidłowości, wynikające ze struktury psychofizycznej człowieka, jego tożsamości kulturowej i biologicznej. Zależności te stanowią podstawę zrozumienia roli środowiska parków w życiu człowieka.

Parki miejskie stanowią dla człowieka dobro wpływające z pewnością na jakość jego życia – dając możliwości kontaktu z przyrodą, relaksu i odpoczynku, stają się dobrem coraz trudniej dostępnym, ale równocześnie coraz bardziej docenianym. Uznawane są przez społeczeństwo za istotną wartość podnoszącą jakość życia. Owa jakość życia wiąże się z uczuciami satysfakcji i zadowolenia, wynikającymi z poziomu zaspokojenia potrzeb.

Zachowania przestrzenne mieszkańców miast związane z rekreacją realizowaną w obrębie parków miejskich są wynikiem dokonywanych wyborów przestrzennych będących odbiciem ludzkich motywacji. Jednakże wybory te dokonywane są w ramach ograniczeń tworzących strukturę zewnętrznej i wewnętrznej dostępności. Niektóre elementy tej struktury wynikają z cech obiektywnych, jak lokalizacja parków w systemie urbanistycznym miasta, ich wewnętrzna struktura przestrzenna, sieć komunikacji zewnętrznej (drogi prowadzące do parku) i wewnętrznej (komunikacja w obrębie parku) itp., inne mają charakter indywidualny i określone są trybem życia, sytuacją rodzinną i zawodową, zamożnością, stanem zdrowia, wiekiem itp. każdego z mieszkańców. Dostępność, jak pisze J. Anderson, jest kluczowym czynnikiem determinującym rozmiary wpływu środowiska przestrzennego na zachowanie ludzi¹. Dostępność wpływa z jednej strony na możliwości osiągnięcia danego celu w przestrzeni, z drugiej zaś na związane z tym koszty. Problem ten w szczególności podkreślany jest przez ekologów społecznych, zajmujących się zagadnieniami lokalizacyjnymi.

Istotnym elementem wpływającym na sposób funkcjonowania parków miejskich jest nie tylko liczba odwiedzających je osób, lecz również ich przynależność do zbiorowisk i grup społecznych o charakterystycznych cechach, takich jak: wiek, sytuacja rodzinna i zawodowa wyznaczająca tryb życia, strukturę obowiązków i charakter zainteresowań, przynależność do kręgów kulturowych i subkulturowych itp. Rozpoznanie charakteru obiektów stanowiących

¹ J. Anderson, *Space – time budgets and activity studies in urban geography and planning*, „Environment and Planning” 1971, No. 3.

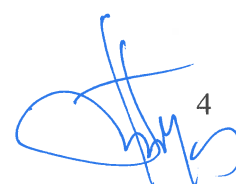
główne źródła użytkowników danego parku i ogrodu pozwala, przynajmniej w pewnym stopniu, określić, kto z niego będzie korzystać. Zdefiniowanie rodzaju potencjalnych użytkowników jest stosunkowo najprostsze, gdy ich źródło stanowią obiekty grupujące wyodrębnione pod względem wymienionych wyżej cech zbiorowości, jak np. dzieci (w przypadku przedszkoli i szkół podstawowych), młodzież (w gimnazjach, szkołach średnich i wyższych), osoby starsze (w domach opieki społecznej) czy określone grupy zawodowe (w przypadku zakładów pracy). Określenie rodzaju potencjalnych użytkowników parku miejskiego jest zatem istotne, pozwala bowiem dostosować sposób organizacji przestrzeni do zachowań charakterystycznych dla określonych zbiorowisk i grup społecznych, czyli tworzyć swoiste przestrzenie adresowane. W przypadku braku możliwości sprecyzowania przewidywanych form zachowań (na przykład, gdy użytkownikami parków są wyłącznie mieszkańcy osiedli w zabudowie wielorodzinnej) wskazane jest kształtowanie przestrzeni w sposób umożliwiający zaspokojenie różnorodnych potrzeb. Istotne jest przy tym zróżnicowanie nie tylko tzw. „funkcji jawnych” (określonych użytkowym przeznaczeniem przestrzeni), lecz również „funkcji ukrytych”, związanych z oddziaływaniem emocjonalnym form przestrzennych i ich wpływem na relacje interpersonalne.

Niewątpliwie funkcje: estetyczna, dydaktyczna czy rekreacyjna parków miejskich są niezwykle istotne w życiu mieszkańców, a niezależnie zieleni parkowa pełni istotną rolę przyrodniczą (pochłanianie zanieczyszczenia, reguluje warunki klimatyczne, hydrologiczne, glebowe, jest siedliskiem roślin i zwierząt). Według ustawy o ochronie przyrody parki należą do terenów zieleni, czyli terenów urządzonych wraz z infrastrukturą techniczną i budynkami funkcjonalnie z nimi związanymi, pokrytych roślinnością, pełniących funkcje publiczne.

W związku z powyższym podjęty w rozprawie doktorskiej mgr Krystiana Jerzego Malesy temat badań należy uznać za ważny i w pełni uzasadniony. Recenzowana praca wypełnia w pewnym zakresie istniejącą w tym przypadku lukę, wzbogacając wiedzę na wspomniany temat. Problematyka badawcza podjęta przez Doktoranta jest aktualna i ważna, zarówno z naukowego jak i praktycznego punktu widzenia. Z tego też względu postawiony temat może stanowić przedmiot badań prowadzonych w ramach rozprawy doktorskiej.

4. Ocena poprawności i kompletności celów oraz hipotez badawczych

Przyjęta konstrukcja metodologiczna pracy (cel, hipotezy badawcze i układ rozprawy) wiąże ze sobą warstwę poznawczą pracy - rozważania teoretyczne - z jej częścią empiryczną. Realizacja celu rozprawy przebiega w nurcie teoretyczno-aplikacyjnym.



4

Celem pracy jest przedstawienie funkcjonowania parków miejskich jako dóbr publicznych na przykładzie miasta stołecznego Warszawy oraz ocena kosztów ich utrzymania. Realizacja celu rozprawy polegała na weryfikacji trzech hipotez:

- H1: Parki miejskie są najbardziej cenionymi terenami zieleni przez mieszkańców, będącym samym najdroższym w utrzymaniu rodzajem terenów zieleni w mieście.
- H2: Głównymi przyczynami zróżnicowania kosztów utrzymania parków miejskich są ich funkcje i wyposażenie.
- H3: Istnieje zależność między poziomem utrzymania parków a stopniem zaspokojenia oczekiwań mieszkańców.

Każda z hipotez została poddana empirycznej weryfikacji. W moim przekonaniu hierarchizacja hipotez badawczych jest poprawna. Niemniej pierwsza hipoteza ma charakter intuicyjny i wcale nie trzeba przeprowadzać badań, aby stwierdzić, że parki miejskie są terenami cenionymi przez mieszkańców, i to niezależnie od ich wieku, natomiast koszty utrzymania parków miejskich są dużo wyższe aniżeli innych miejskich terenów zielonych.

5. Ocena metod i narzędzi badawczych

Część teoretyczna rozprawy została przygotowana w oparciu o studia literaturowe publikacji dotyczących szeroko pojmowanych dóbr publicznych, samorządu terytorialnego i finansów publicznych oraz kwerendę branżowych zasobów internetowych. Wykorzystano metody opisowe i porównawcze oraz analizę przyczynowo-skutkową. W dysertacji przeważa literatura polskojęzyczna, przy dostatecznym wykorzystaniu literatury obcojęzycznej. Wykorzystanie literatury w aspekcie jakościowym jest na poziomie satysfakcjonującym. Ilościowy wymiar odwołań do literatury nie budzi większych zastrzeżeń. Zakres wykorzystanej literatury pozwolił Doktorantowi na realizację zdefiniowanego w pracy problemu.

Empiryczna część dysertacji została opracowana na podstawie badania ankietowego przeprowadzonego przez Autora wśród użytkowników parków miejskich w piętnastu dzielnicach Warszawy (badaniem nie objęto trzech dzielnic: Wilanowa, Rembertowa i Wawra), w których znajdowały się parki miejskie. Badaniem objęto 750 osób będących użytkownikami parków miejskich (50 ankietowanych w każdej z badanych dzielnic). Badanie przeprowadzono w okresie od maja do listopada 2014 roku. Ważnym źródłem informacji były także wywiady przeprowadzone przez Doktoranta w Biurze Ochrony Środowiska m. st. Warszawy, w Zarządzie Terenów Praskich, w Towarzystwie Przyjaciół Warszawy oraz

rozmowy przeprowadzone z członkami Komisji Ochrony Środowiska w Radzie Warszawy. Istotnym źródłem informacji wykorzystanym w części empirycznej pracy były także wizje lokalne przeprowadzone przez Autora w parkach miejskich m. st. Warszawy oraz sprawozdania z wykonania budżetu m. st. Warszawy dla osiemnastu dzielnic.

W celu weryfikacji celu sformułowanego w części empirycznej, wykorzystano dane wtórne pochodzące ze sprawozdań budżetu miasta opierających się na powierzchni i kosztach utrzymania terenów zielonych. Statystyczną analizę zebranych danych wykonano w statystycznym pakiecie komputerowym STATISTICA 12.

Uważam, że przyjęte w rozprawie metody badań i narzędzia badawcze są słuszne i właściwie dobrane. Niemniej szkoda, że w pracy Doktorant nie wykorzystał nawet prostego modelu ekonometrycznego, tym bardziej że dysertacja jest z zakresu nauk ekonomicznych.

6. Merytoryczna ocena pracy

Recenzowana rozprawa doktorska lokuje się w dziedzinie nauk ekonomicznych w dyscyplinie nauk o ekonomii. Dysertacja ma charakter teoretyczno-empiryczny i tej konwencji podporządkowano jej układ. Co prawda kolejne rozdziały pracy nie są wyważone objętościowo, to jednak są logicznie połączone i w miarę dobrze ze sobą powiązane, odpowiadając standardom opracowania naukowego. Logika wywodów jest na ogół uzasadniona, natomiast tytuły poszczególnych rozdziałów są adekwatne do zawartych w nich rozważań. Strukturę dysertacji można zatem uznać za przemyślaną i w stopniu zadowalającym dopracowaną.

Pod względem merytorycznym praca zasługuje na pozytywną ocenę. Autor biegle orientuje się w problematyce roli i kosztów utrzymania parków miejskich w Polsce.

Przedstawiona do recenzji praca doktorska składa się z siedmiu rozdziałów, podsumowania, bibliografii, spisu rysunków i tabel.

W **rozdziale pierwszym** pt. *Zagadnienia wstępne*, który jest jednocześnie wstępem pracy, Autor prezentuje uzasadnienie wyboru tematu, cel i hipotezy badawcze, określa źródła i metody badawcze, a także prezentuje układ i treść rozprawy. Należy stwierdzić, że konstrukcja wstępu pracy w stopniu zadowalającym odpowiada wymaganiom warsztatowym.

Rozdział drugi pracy pt. *Dobra publiczne w literaturze* liczy 36 stron. Autor prowadzi w nim czytelnika przez takie zagadnienia jak pojęcie, klasyfikacja i rola dóbr publicznych. W tej części pracy, przy klasyfikacji dóbr publicznych Autor nie odniósł się do tzw. procesu zatłoczenia (*congestion proces*), któremu podlegają liczne dobra publiczne. Wystąpienie wspomnianego "zatłoczenia" doprowadziło do wyodrębnienia w teorii dóbr publicznych tzw.

dóbr klubowych (urządzenia sportowe np. pola golfowe, usługi fitness-club, elementy środowiska naturalnego - jeziora, lasy itp. - stanowiące własność czy też podlegające monopolowi użytkowania przez określone osoby) oraz dóbr lokalnych (ograniczenie zakresu łącznej konsumowalności pewnego dobra może także wynikać z istnienia społeczności lokalnych, których członkowie, wykorzystując odpowiednio rozwiązania instytucjonalne, wykluczają z konsumpcji wszystkich nienależących do tej samej społeczności; w ten sposób kształtuje się klasa tzw. lokalnych dóbr publicznych). Ponadto w literaturze przedmiotu, w ramach dóbr publicznych wyróżnia się także dobra fakultatywne i nefakultatywne. Ogólnie można powiedzieć, że dobra w odniesieniu do których trudno o swobodę decydowania o wielkości ich konsumpcji (np. obrona narodowa, wymiar sprawiedliwości), zaliczamy do nefakultatywnych dóbr publicznych. Dokonując klasyfikacji dóbr publicznych Doktorant odniósł się także do wyjaśnienia usług publicznych przytaczając definicję E. Denek (s. 41). Niemniej, przy analizowaniu usług publicznych, Autor w ogóle nie wyjaśnił zasadniczej różnicy między dobrami publicznymi a usługami publicznymi. W literaturze przedmiotu dokonuje się takiego rozróżnienia. Należy podkreślić, że usługi użyteczności publicznej nie cechuje brak konkurencyjności i wykluczalności. Dobrym ich przykładem mogą być chociażby usługi przewozów pasażerskich dofinansowywane przez państwo w sektorze kolejowym. Liczba pasażerów jest ograniczona, zaś większe zatłoczenie w pociągach przyczynia się do pogorszenia jakości usług dla wszystkich podróżujących. Kolejną cechą usług publicznych jest ich uznaniowy charakter. Ta cecha usług publicznych oznacza, że władze publiczne mogą różne usługi traktować jako usługi użyteczności publicznej. Natomiast dobra publiczne są niezależne od tej uznaniowości i mają charakter obiektywny.

W dalszej części rozdziału Doktorant przechodzi do omówienia istoty parku miejskiego jako przykładu dobra publicznego. Jednakże w tej części pracy Autor nie wyjaśnił praktycznie istoty dóbr publicznych z punktu widzenia podstawowych jego cech takich, jak nierywalizacja i niewykluczalność. Należy wyraźnie zaakcentować, że dobra publiczne cechuje stosunkowo duży udział kosztów stałych i niewielkie (czasami nawet zerowe) koszty krańcowe. Podstawową przyczyną zerowych kosztów krańcowych jest brak konkurencyjności. Zastosowanie wykluczalności w stosunku do parków miejskich jest z ekonomicznego punktu widzenia nieefektywne, ponieważ pozbawiałoby wykluczonych korzyści niewymagających ponoszenia kosztów. A zatem dobra publiczne, w tym parki miejskie, powinny być tak długo dostępne bez ograniczeń, jak długo nie ma zbyt dużo użytkowników. Ponadto w tej części rozdziału zabrakło mi nawiązania do skorelowania dóbr publicznych z efektami zewnętrznymi. Już w 1969 r. P.A. Samuelson pisał, że [...] dobro

publiczne jest po prostu dobrem posiadającym właściwość generowania efektów zewnętrznych w konsumpcji w tym sensie, że ta konsumpcja oddziałuje na funkcje dwóch lub więcej osób². We wcześniejszym podrozdziale Doktorant co prawda musnął zagadnienie efektów zewnętrznych od strony teoretycznej, jednakże nie potrafił zręcznie wyjaśnić istoty tego zagadnienia w odniesieniu do parków miejskich.

W ostatnim podrozdziale Autor przedstawia, w ogólnym zarysie, finansowanie dóbr publicznych. Doktorant dużo uwagi poświęcił tzw. problemowi gapowicza, nazywanemu także problemem "pasażera na gapę". Przy analizie tego zagadnienia zabrakło mi wyraźnie stwierdzenia, że ekonomiczne ujęcie "problemu gapowicza" odpowiada pozytywnym efektom zewnętrznym działalności (konsumpcji, produkcji) danego podmiotu, czyli odnoszeniu z nich korzyści przez osoby trzecie, które w żaden sposób nie przyczyniają się do tej działalności. Natomiast w aspekcie własnościowym ekonomiczny "problem gapowicza" wiąże się z dobrami publicznymi. Sam gapowicz przedstawia się jako "załapujący się", czyli przechwytyjący dla siebie bez własnego ekwiwalentu korzyści z dóbr za wytworzenie których płacą inni. W warunkach gospodarki rynkowej zjawisko "gapowicza" przedstawia się jako szczególnie rodzaj zawłaszczenia, któremu sprzyja to, że nie dostarcza informacji o zapotrzebowaniu na dobra zbiorowe (np. bezpieczeństwo zapewnia policja opłacana z podatków), powodując tym samym, że opłaca się unikać płacenia podatków za korzystanie z tych dóbr.

Zdziwiłem się bardzo, że przy analizowaniu finansowania dóbr publicznych mgr Krystian Jerzy Malesa całkowicie pominął równanie Lindahla. E.R. Lindahl, wybitny przedstawiciel szkoły szwedzkiej w ekonomii która wykształciła się w latach 20. i 30. XX wieku z makroekonomicznej teorii Knuta Johana Wicksella, próbował znaleźć system, który zapewni efektywność odnośnie do wydatków na dobra publiczne. Warunkiem określonej efektywności ilości dóbr publicznych jest wyznaczenie punktu równowagi, czyli przecięcia zagregowanej krzywej popytu, otrzymanej w wyniku zsumowania w pionie indywidualnych krzywych popytu poszczególnych konsumentów z krzywą podaży (przy założeniu, że poszczególni konsumenci dysponują daną ceną podatkową oraz przekonaniu, że ujawnione przez nich prawdziwe preferencje nie mają wpływu na sumy, jakie muszą zapłacić za jednostkę wydatków publicznych. Jednakże istotnym mankamentem wspomnianej równowagi Lindahla jest to, że tak naprawdę nikomu nie opłaca się ujawniać prawdziwych preferencji,

² P.A. Samuelson, *Pure Theory of Public Expenditure and Taxation*, [w]: J.A. Margolis, H. Guitton (ed.), *Public Economics. An Analysis of Public Production and Consumption and their Relations to Private Sectors*, London-Melbourne-Toronto-New York 1969, s. 43.

gdyż płacona przez jednostki cena podatkowa jest uzależniona od popytu na dobra publiczne. Można zatem powiedzieć, że wraz ze wzrostem zapotrzebowania na dobra publiczne, wzrastają również ceny podatkowe odpowiadające równowadze. Z tego też względu konsumenci, gdy zrozumieją mechanizm opisany przez E.R. Lindahla, nie będą skłonni ujawniać prawdziwych informacji, ponieważ będą musieli asygnować większe kwoty pieniężne za jednostkę wydatków publicznych.

Niezależnie od wskazanych powyżej zastrzeżeń, rozdział jako całość oceniam pozytywnie.

Kolejny, **trzeci rozdział** dysertacji pt. *Istota i funkcjonowanie samorządu terytorialnego w miastach* koncentruje się na wyjaśnieniu zagadnień dotyczących roli samorządu terytorialnego oraz ekonomicznych aspektów związanych z funkcjonowaniem samorządu terytorialnego. W pierwszej części rozdziału Autor dokonał przeglądu literatury przedmiotu opisującej jednostki samorządu terytorialnego i ich kompetencje, przechodząc następnie do charakteryzowania kluczowych jednostek samorządu terytorialnego jakimi są miasta, gminy, powiaty i województwa. Ponadto opisał, opierając się na ustawach z różnych lat, zasady funkcjonowania miasta stołecznego Warszawy. W dalszej części rozdziału Doktorant skoncentrował się na ekonomicznych aspektach funkcjonowania miasta, budżecie jednostek samorządu terytorialnego oraz na zrównoważonym rozwoju miasta. Przy analizowaniu ekonomicznych aspektów funkcjonowania miasta Autor przytoczył w sposób bardzo niezręczny i nie do końca prawidłowy definicję ekonomii (s. 80). Zacytowana definicja została przez Doktoranta wyrwana z kontekstu. Pragnę jedynie przypomnieć, że ekonomia jest nauką badającą jak ludzie radzą sobie z wykorzystaniem dostępnych, z natury ograniczonych zasobów, w celu zaspokojenia permanentnie rosnących i zmieniających się potrzeb ludzkich. W dalszej części tekstu Autor używa określenia "nowa gospodarka" (s. 81), nie definiując w ogóle tego pojęcia. Różnorodność definicji „nowej gospodarki” wynika z braku powszechnie akceptowanej podstawy pojęciowej. Ponadto, do pojęć stosowanych powszechnie zamiennie zalicza się: gospodarkę opartą na wiedzy, gospodarkę napędzaną wiedzą, gospodarkę elektroniczną, cyfrową, digitalną, informatyczną, wirtualną, sieciową, internetową, kreatywną, postkapitalistyczną. W literaturze przedmiotu wymienione terminy służą do opisu współczesnych przemian zachodzących w gospodarce światowej, aczkolwiek zdecydowanie najczęściej przytaczane jest pojęcie gospodarki opartej na wiedzy. Jednocześnie w rozumieniu ogólnym pojęcie to często traktowane jest jako synonim „nowej gospodarki”. Niewątpliwie zagadnienie gospodarki opartej na wiedzy obecne jest w dwóch nurtach współczesnej ekonomii: w nowych teoriach wzrostu i w ewolucyjnej teorii

gospodarki. Według autorów raportu Banku Światowego pojęcie gospodarki wiedzy (*knowledge economy*) ma szersze znaczenie niż terminy: wysoka technologia czy „nowa gospodarka”, które są blisko połączone z Internetem czy też często używane: społeczeństwo informacyjne. Podstawą gospodarki wiedzy jest tworzenie, rozpowszechnianie i stosowanie wiedzy. Gospodarka wiedzy to taka, w której aktywom opartym na wiedzy świadomie nadaje się większe znaczenie niż kapitałowi czy pracy i w której nasycenie ilością i wyszukaniem wiedzy w działalności gospodarczej i społecznej osiąga bardzo wysoki poziom. Ci sami autorzy zwracają uwagę na fakt, że technologie ICT stanowią podstawę gospodarki wiedzy³.

Kończącą część rozdziału Doktorant poświęcił zrównoważonemu rozwojowi miasta. W mojej ocenie praca zyskałaby, gdyby Autor odwołał się w dysertacji do Nowej Karty Ateńskiej opracowanej przez Europejską Radę Urbanistów w 2003 r., gdzie została opisana wizja miast XXI wieku (jako wyzwanie dla urbanistów), w kontekście planowania zrównoważonego środowiska miejskiego. Dokument ten zwraca uwagę na odpowiednie do potrzeb starzejącego się społeczeństwa planowanie infrastruktury miejskiej, w tym zieleni miejskiej.

Kwestie dotyczące rozwoju zrównoważonego można odnaleźć także w wielu programach krajowych, takich jak: Narodowa Strategia Spójności, a także w regionalnych i kierunkowych programach operacyjnych.

Natomiast autorzy *Wizji zrównoważonego rozwoju dla polskiego biznesu 2050 (Wizja 2050)* przy uwzględnieniu uwarunkowań gospodarczych, geograficznych, historycznych czy międzynarodowych, zidentyfikowali sześć podstawowych obszarów tematycznych wskazujących priorytetowe kierunki badań warunkujących stabilne warunki rozwoju. Są to: rozwój kapitału ludzkiego, rozwój kapitału społecznego, zasoby naturalne, zrównoważony rozwój infrastruktury, zrównoważona energia oraz jakość państwa i instytucji publicznych. Wspomniany projekt nawiązuje do międzynarodowej inicjatywy, podjętej przez Światową Radę Biznesu na rzecz Zrównoważonego Biznesu (*World Business Council Sustainable Development*). Należy wyraźnie podkreślić, że w dokumencie *Wizja 2050* zwraca się szczególną uwagę na oszczędne, efektywne wykorzystanie zasobów i ich odzysk oraz powtórne wykorzystanie. Dokument ten powstał w drodze konsultacji prowadzonych przez firmę doradcą Deloitte (*Zespół Deloitte Sustainability Consulting Central Europe*) we współpracy z Ministerstwem Gospodarki i Forum Odpowiedzialnego Biznesu z 99 przedstawicielami firm i organizacji zrzeszających przedsiębiorstwa.

³ World Bank, 2007, s. 169.



Rozdział czwarty pracy pt. *Rola i charakterystyka miejskich terenów zieleni* liczy 25 stron. Autor charakteryzuje rodzaje i podział terenów zieleni, sposoby wykorzystania dostępnych środków na utrzymanie zieleni oraz ekonomiczne aspekty projektowania uniwersalnego. Rozdział ten ma w całości charakter teoretyczny. Został napisany w oparciu o aktualną literaturę przedmiotu i dostępne materiały internetowe. Ponadto ma w całości charakter odtwórczy i nie zawiera tzw. "wartości dodanej". Niemniej rozdział jako całość oceniam pozytywnie.

Integralną i zarazem ciekawą częścią recenzowanej dysertacji jest **rozdział piąty** pt. *Charakterystyka warszawskich parków miejskich*, który ma charakter badawczy. Autor dokonał w nim charakterystyki warszawskich parków publicznych, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej na tle innych wybranych miast w Polsce i zagranicą, w oparciu o materiały wtórne, a następnie skoncentrował się na opisie parków miejskich w wybranych dzielnicach miasta stołecznego Warszawy. Z tego też względu tytuł podrozdziału 5.2. *Charakterystyka wybranych dzielnic miasta stołecznego Warszawy* (s. 138) nieprzystaje do zawartej w nim treści, i moim zdaniem, należałoby go zmodyfikować. Bardziej adekwatny byłby tytuł: *Charakterystyka terenów zielonych w wybranych dzielnicach miasta stołecznego Warszawy*. Rozdział piąty kończy opis wybranych założeń parkowych miasta stołecznego Warszawy.

Niezależnie od poczynionych uwag, rozdział jako całość oceniam pozytywnie.

Kolejny, **szósty rozdział** rozprawy zatytułowany jest *Rola parków miejskich w Warszawie w opinii ich użytkowników* i liczy 64 strony. Lektura tej części dysertacji pozwala dostrzec u Doktoranta zainteresowanie podjętym problemem badawczym. Rozdział ten został napisany w oparciu o przeprowadzoną przez Autora ankietę wśród użytkowników warszawskich parków miejskich. W tej części pracy Doktorant scharakteryzował próbę badawczą, a następnie przeanalizował częstotliwość i główne powody uczęszczania respondentów do parków miejskich w Warszawie. Natomiast w dalszej części rozdziału podjął się próby wyjaśnienia kwestii związanych z rolą, funkcjami, oceną poziomu utrzymania, elementami wyposażenia i zadowolenia respondentów z korzystania z parków miejskich. Ogólna ocena zadowolenia mieszkańców Warszawy z korzystania z parków miejskich kończy ten fragment pracy. Szkoda tylko, że w empirycznej części dysertacji Doktorant nie wykorzystał metod statystycznych takich, jak miary rozproszenia i asymetrii, współczynniki korelacji czy chociażby proste modelowanie ekonometryczne z wykorzystaniem modeli liniowych i nieliniowych.

Rozdział ten uważam za ciekawy i pomimo poczynionych istotnych uwag oceniam go pozytywnie w kontekście realizacji głównego celu pracy.

Ostatni, **siódmy rozdział** dysertacji pt. *Koszty utrzymania terenów zieleni w Warszawie w latach 2009-2014*, podobnie jak rozdział szósty, ma charakter badawczy, został napisany na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu miasta stołecznego Warszawy i w oparciu o informacje uzyskane od respondentów. W tej części pracy Autor przeanalizował wielkość i strukturę powierzchni parków, terenów zieleni przyulicznej i pozostałej w wybranych dzielnicach miasta stołecznego Warszawy. W kolejnych podrozdziałach analizowanego rozdziału rozprawy Doktorant przeanalizował całkowite i jednostkowe koszty utrzymania terenów zieleni w Warszawie oraz składniki kosztów ich utrzymania w latach 2009 - 2014

Zakończenie omawianej rozprawy doktorskiej mgr Krystiana Jerzego Malesy stanowi reasumpcję nadrzędną w stosunku do przeprowadzonych rozważań oraz poczynionej analizy dotyczącej roli i kosztów utrzymania warszawskich parków miejskich. Jest więc poprawne, zawiera podsumowanie dokonanych rozważań na podstawie informacji pochodzących z badań własnych i źródeł wtórnych w kontekście realizacji celu badawczego, syntezę najważniejszych wniosków płynących z poczynionych analiz, jak również wskazania co do dalszych perspektyw dotyczących roli i kosztów utrzymania parków miejskich na terenie miasta stołecznego Warszawy.

7. Ocena rozprawy od strony formalnej i redakcyjnej

Z obowiązku recenzenta muszę zwrócić uwagę na kwestie formalne opracowania. Konstrukcję i redakcję recenzowanej pracy oceniam pozytywnie. Zarówno przeprowadzone studia literaturowe, jak i analizy źródeł wtórnych opisane są w sposób pozwalający na łatwe śledzenie kolejnych etapów prowadzonej analizy.

Nie mam większych uwag redakcyjnych do samego tekstu. Praca jest napisana komunikatywnym językiem, który odpowiada standardom opracowania naukowego. Generalnie zauważa się dbałość Autora o precyzję i konsekwencję pojęciową. Interpretacja materiału statystycznego i sposób jego prezentacji nie budzi większych zastrzeżeń. Wyniki przeprowadzonej analizy zostały przedstawione w sposób jasny i poprawny. Niewielkim mankamentem są drobne usterki techniczne i literówki występujące w tekście. Sporadycznie pojawiają się pewne niezręczności językowe, które jednak nie rzutują na całokształt oceny recenzowanej pracy. Należy podkreślić, że sposób przedstawiania różnych zagadnień i kwestii świadczy o dobrym warsztacie techniczno-naukowym Doktoranta. Dużą zaletą opracowania jest wolna od niejasności i czytelna forma prezentacji poglądów, podbudowa graficzna oraz stosowanie wizualizacji zamieszczonych poglądów i wyników poczynionych

analiz. Wszelkie materiały graficzne (tabele, wykresy) są czytelne i zrozumiałe, o dużej zawartości informacyjnej. Starannie wykonano także przypisy do źródeł. Opisy bibliograficzne zostały zredagowane w sposób jednolity metodycznie.

8. Ocena ogólna i wnioski

Głównym walorem rozprawy jest znaczenie i aktualność podjętego w niej tematu. Autor wykazał się zadowalającą znajomością problematyki dotyczącej kosztów utrzymania parków miejskich w Polsce. Praca napisana jest dobrym, klarownym i stosunkowo precyzyjnym językiem.

Reasumując chciałbym stwierdzić, że mgr Krystian Jerzy Malesa prezentuje dobre rozeznanie w literaturze przedmiotu. Dokonania Autora z pewnością stanowią solidną podstawę do dalszych wartościowych prac badawczych. Odnotowania wymaga również zakres pracy włożony w szereg detali prezentacyjnych poczynionych w dysertacji.

Po uwzględnieniu opisanych powyżej aspektów rozprawy doktorskiej mgr Krystiana Jerzego Malesy stwierdzam, że:

- a) wybór problemu badawczego, z uwagi na jego znaczenie i aktualność, jest trafny;
- b) cel pracy został prawidłowo sformułowany a następnie osiągnięty, co jest równoznaczne z rozwiązaniem zawartego w nim problemu naukowego;
- c) w rozprawie widoczny jest wysiłek badawczy Autora zmierzający do realizacji założonego celu badawczego;
- d) Doktorant wykazał się zadowalającym rozeznanie w ogólnej wiedzy teoretycznej oraz znajomością literatury przedmiotu i stosownych metod badawczych, a także sformułował interesujące wnioski o charakterze poznawczym.

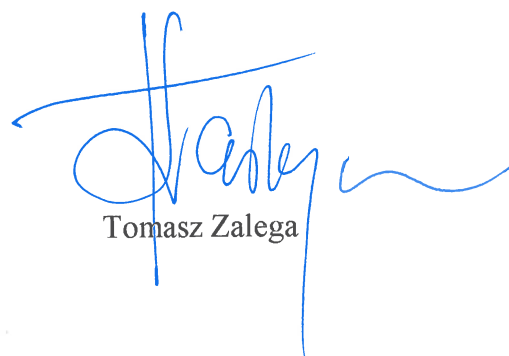
9. Konkluzja końcowa

Przedłożona mi do recenzji dysertacja jest opracowaniem które należy ocenić pozytywnie, ponieważ wysiłek Autora zmierzający do rozwiązania nakreślonego w pracy problemu badawczego jest zadowalający. Praca spełnia wymagania stawiane pracom doktorskim, jest poprawna pod względem formalnym i merytorycznym. Ponadto podjęty przez Doktoranta temat charakteryzuje się wysokim stopniem aktualności, przydatnością naukową i praktyczną.

W mojej opinii dysertacja mgr Krystiana Jerzego Malesy stanowi oryginalne rozwiązanie postawionego problemu badawczego oraz dowodzi umiejętności wykonywania samodzielnej pracy naukowej. Jak już wcześniej nadmieniałem, Autor opracowania osiągnął

założony na wstępie cel oraz poprawnie zweryfikował postawioną hipotezę badawczą. Wykazał się przy tym dobrym poziomem przygotowania merytorycznego, skrupulatnością, wnikliwością oraz właściwym wnioskowaniem w oparciu o poczynione analizy.

Uwzględniając wartość naukową i formalną stwierdzam, że rozprawa doktorska mgr Krystiana Jerzego Malesy pt. ***Rola i koszty utrzymania parków miejskich na przykładzie miasta stołecznego Warszawa*** stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego i spełnia wymogi stawiane rozprawom doktorskim określone w Ustawie o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki z dnia 14 marca 2003 roku wraz z późniejszymi zmianami (Dz. U. Nr 65 z 2003 r., poz. 595, art. 13 z późniejszymi zmianami). Na tej podstawie rekomenduję Wysokiej Radzie Wydziału Nauk Ekonomicznych Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie **przyjęcie niniejszej rozprawy oraz dopuszczenie Doktoranta do publicznej obrony.**



Tomasz Zalega

Warszawa, dn. 30 kwietnia 2018 r.